Socialdepartementet,
dnr S2026/01742

Remissyttrande av promemorian Slutredovisning av tilläggsuppdraget om stärkt samverkan mellan socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri i brottsförebyggande syfte

Sammanfattning

Region Norrbotten är sammantaget positiv till utredningens intentioner och bedömer att förslagen kan bidra till ökad jämlikhet, förbättrad samverkan och bättre förutsättningar att identifiera och stödja barn och unga i riskzon.

De identifierade utmaningarna kring otydliga ansvarsområden, varierande kunskapsnivå och brister i samverkan är väl kända även i Region Norrbotten.

För att förslagen ska få avsedd effekt bedömer regionen dock att följande behöver beaktas:

- långsiktig finansiering behöver säkerställas utöver tidsbegränsade stimulansmedel. Det finns en risk att utvecklingsarbete som finansieras genom tidsbegränsade statsbidrag blir svårt att upprätthålla när finansieringen upphör, därför vill regionen anföra att finansieringen bör bli en del av det generella statsbidraget i kombination med tidsbegränsade stimulansmedel
- nationellt kunskapsstöd och tydlig vägledning behöver stödja en likvärdig tillämpning
- ansvarsfördelningen mellan specialistpsykiatri, primärvård och socialtjänst behöver tydliggöras
- de fullständiga ekonomiska konsekvenserna för verksamheterna behöver belysas i större utsträckning.

Regionen bedömer att dessa förtydliganden skulle stärka förslagens genomförbarhet och bidra till en mer hållbar utveckling över tid.

Region Norrbottens synpunkter

Ett nationellt kunskapsstöd till regioner och kommuner samt lättillgängliga kunskapshöjande insatser, s. 86.

Region Norrbotten är positiva till förslaget om ett nationellt kunskapsstöd samt kunskapshöjande insatser riktade till kommuner och regioner.

Regionen bedömer att en stärkt nationell och regional kunskapsstyrning är en central förutsättning för att barn och unga ska erbjudas insatser av likvärdig kvalitet oavsett bostadsort.

Inrätta en professionsstödjande konsultationsfunktion i samtliga regioner för rådgivning och hänvisning avseende psykisk ohälsa hos barn och unga, s. 89.

Regionen instämmer i att konsultationsfunktionen bör inrymmas inom En väg in-verksamheter (EVI) men eftersom EVI stödjer både primär- och specialiserad vård så är det viktigt att inte sammanblanda vårdnivåernas ansvar.

Ett allvarligt normbrytande beteende innebär inte per automatik att ett barn eller ungdom har behov av specialistpsykiatriska insatser. Problematiken kan många gånger vara nära kopplad till sociala faktorer, levnadsvillkor, skolfrånvaro, familjesituation, våldsutsatthet eller andra omständigheter som i sig inte utgör specialistpsykiatriska tillstånd. Regionen vill särskilt understryka vikten av att förslagen inte leder till en sammanblandning mellan specialistpsykiatrins uppdrag och det bredare samhällsansvaret för barn och unga i riskzon.

Det är därför angeläget att det i den fortsatta beredningen tydliggörs att insatser ska ges på rätt vårdnivå och utifrån respektive huvudmans ansvar.

Region Norrbotten vill även understryka vikten av att konsultationsstödet och de kunskapshöjande insatserna utformas så att både regiondrivna och privata hälsocentraler ges likvärdiga förutsättningar att ta del av stödet.

Vidareutveckla samverkansformen SSPF samt utveckla, sprida, förvalta och följa upp arbetet med SSPF och SIG, s. 92.

Gällande remissens förslag om att vidareutveckla samarbetsformen SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) genom att vid behov inkludera regionen anser regionen att den föreslagna samverkan också bör samordnas med det nationella uppdraget för BOB-råden (samverkansorgan för barn och unga i organiserad brottslighet). Detta för att undvika parallella forum för myndighetsgemensam samverkan kring barn och unga i organiserad brottslighet, där bland annat socialtjänsten och regionen förutsätts delta.

Region Norrbottens bedömning av ekonomiska konsekvenser av förslaget

Regionen är positiv till stimulansmedel för utveckling genom statliga satsningar men vill samtidigt framhålla vikten av långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Flera av de föreslagna åtgärderna bygger på stimulansmedel för införande och uppbyggnad av nya funktioner. Det finns en risk att utvecklingsarbete som finansieras genom tidsbegränsade statsbidrag blir svårt att upprätthålla när finansieringen upphör. Om regeringen önskar att konsultationsfunktioner, förstärkt samverkan och nya arbetssätt ska vara permanenta delar av verksamheternas uppdrag behöver dessa också ges varaktiga ekonomiska förutsättningar. Regioner och kommuner behöver kunna planera långsiktigt med stabil finansiering snarare än tillfälliga projektmedel.

Regionen vill också framhålla att eventuella utökade förväntningar på primärvårdens medverkan i samverkan, konsultation och uppföljning behöver

beaktas i såväl uppdrag som ersättningsmodeller. Detta gäller oavsett om verksamheten bedrivs i regional eller privat regi.

Regionen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna för kommuner och regioner sannolikt är större än vad som framgår av utredningen.

Förutom direkta kostnader för implementering tillkommer:

- produktionsbortfall när medarbetare deltar i utbildningar, utvecklingsarbete och samverkansforum
- behov av vikarier eller ersättningsresurser
- ökade administrativa kostnader
- kostnader för uppföljning, dokumentation och systemstöd
- lednings- och samordningsresurser för att etablera och upprätthålla nya strukturer.

Dessa kostnader behöver beaktas i den fortsatta beredningen för att ge en mer realistisk bild av reformernas ekonomiska påverkan på verksamheterna.

Regionerna brottas idag med en svår ekonomisk situation. Alla former av övervältring av kostnadsbörda mellan sektorer i den offentliga förvaltningen bör därför undvikas. Region Norrbotten förutsätter därför att alla kostnader som förändringarna innebär kompenseras i enlighet med finansieringsprincipen. Regionen anser även att en uppföljning av finansieringen bör göras efter tre år för att säkerställa att en under- respektive överkompensation inte har uppstått.

§ 208

Remiss av promemorian Ds 2026:18 Slutredovisning av tilläggsuppdraget om stärkt samverkan mellan socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri i brottsförebyggande syfte

Dnr NLL-00956-2026

Regionstyrelsens beslut

Regionstyrelsen beslutar att lämna yttrande enligt förslag i bilaga.

Sammanfattning

I slutredovisningen rapporteras slutsatser och rekommendationer gällande hur samverkan mellan socialtjänsten och barn och ungdomspsykiatrin (BUP) kan stärkas i ett vålds- och brottsförebyggande syfte.

Förslagen syftar sammanfattningsvis till att stärka samverkan mellan kommuner och regioner, förbättra tillgången till tidiga och samordnade insatser samt öka kunskapen om målgruppen. Flera av förslagen riktar sig direkt till regionernas verksamheter och berör såväl primärvård som BUP. De delar som bedöms vara mest relevanta ur ett regionalt perspektiv är:

- att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram, sprida och implementera ett nationellt kunskapsstöd och genomföra kunskapshöjande insatser
- att regionerna inrättar professionsstödjande konsultationsfunktioner för rådgivning, bedömning och hänvisning avseende psykisk ohälsa hos barn och unga
- stärkt samverkan och nationellt stöd för samordnade insatser.

Rapporten bedömer att förslagen inte innebär några nya skyldigheter för regionen och bedöms därför inte medföra några ekonomiska konsekvenser. Samtidigt föreslås att regeringen bör fördela stimulansmedel till regionerna för att inrätta eller utveckla konsultativt stöd riktat till bland annat primärvården, elevhälsan, socialtjänsten och vuxenpsykiatrin.

Region Norrbotten är sammantaget positiv till utredningens intentioner och bedömer att förslagen kan bidra till ökad jämlikhet, stärkt samverkan och bättre förutsättningar att tidigt identifiera och stödja barn och unga i riskzon.

För att förslagen ska få avsedd effekt anser regionen att följande behöver beaktas:

- långsiktig finansiering behöver säkerställas utöver tidsbegränsade stimulansmedel. Det finns en risk att utvecklingsarbete som finansieras genom tidsbegränsade statsbidrag blir svårt att upprätthålla när finansieringen upphör, därför vill regionen anföra att finansieringen bör bli en del av det generella statsbidraget i kombination med tidsbegränsade stimulansmedel
- nationellt kunskapsstöd och tydlig vägledning behöver stödja en likvärdig tillämpning
- ansvarsfördelningen mellan specialistpsykiatri, primärvård och socialtjänst behöver tydliggöras
- de ekonomiska konsekvenserna för kommuner och regioner behöver belysas mer utförligt.

Regionen bedömer att dessa förtydliganden skulle stärka förslagens genomförbarhet och bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

Ärendet

Bakgrund

Utvecklingen där allt fler barn och unga riskerar att rekryteras och göras delaktiga i kriminella nätverk är ett allvarligt samhällsproblem både utifrån barns utsatthet och samhällets arbete mot organiserad brottslighet. Det grova våldet kryper längre ner i åldrarna med allt yngre som både gärningspersoner och brottsoffer. Kriminella nätverk riktar in sig på och rekryterar barn som är sårbara, där en kombination av riskfaktorer som till exempel psykisk ohälsa eller utsatthet för våld, ökar möjligheten att involvera dem i kriminalitet.

Socialtjänsten har en central roll i det förebyggande arbetet genom att främja trygga uppväxtvillkor och motverka social problematik bland barn och unga. För att lyckas med uppdraget krävs en väl fungerande samverkan mellan socialtjänst, skola, polis, fritidsverksamheter samt hälso- och sjukvård.

Mot denna bakgrund fick Delegationen för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S 2023:C) i uppdrag att lämna förslag på hur förstärkningsteam kan utformas för att ge verksamhetsnära stöd till socialtjänsten. Uppdraget slutredovisades i juni 2025. Delegationen fick därefter ett tilläggsuppdrag att analysera och lämna förslag på hur samverkan mellan socialtjänsten och BUP kan stärkas i ett vålds- och brottsförebyggande syfte. Tilläggsuppdraget slutredovisades i december 2025.

Nedan redovisas de förslag som delegationen lämnar för att stärka samverkan mellan socialtjänsten och BUP i ett vålds- och brottsförebyggande syfte. Målgruppen är barn och unga som befinner sig i eller riskerar att dras in i kriminalitet och som uppvisar psykiatriska symtom. Vissa av förslagen kan även ge ett mervärde till andra barn och unga med liknande behov av stöd från socialtjänst och hälso- och sjukvården.

I delegationens tilläggsuppdrag är BUP i fokus för stärkt samverkan med socialtjänsten. Under arbetet med uppdraget har dock primärvården lyfts som en

viktig aktör som den verksamhet i vårdkedjan som många gånger också ska vara första ingången till vården för alla barn och unga med psykisk ohälsa.

Förslag

Delegationen lämnar följande förslag som är relevanta för regionen:

1. Ett nationellt kunskapsstöd till regioner och kommuner samt lättillgängliga kunskapshöjande insatser

Regeringen föreslås ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram, sprida och implementera ett nationellt kunskapsstöd för kommuner och regioner. Syftet är att stärka kunskapen om:

- socialtjänstens respektive hälso- och sjukvårdens uppdrag
- vårdnivåer och remissvägar inom psykiatrin
- barn och unga med psykisk ohälsa och kriminalitetsrisk
- sambandet mellan våldsutsatthet och kriminalitet
- barn och unga med funktionsnedsättning som särskild riskgrupp
- relevant lagstiftning och ansvarsfördelning.

Socialstyrelsen föreslås även genomföra återkommande och lättillgängliga kunskapshöjande insatser, exempelvis genom webbinarier och digitala utbildningar.

2. Inrätta en professionsstödjande konsultationsfunktion i samtliga regioner för rådgivning och hänvisning avseende psykisk ohälsa hos barn och unga

Regionerna bör inrätta en centralt placerad konsultationsfunktion för rådgivning kring psykisk ohälsa hos barn och unga. Funktionen ska:

- ge stöd till socialtjänst, elevhälsa och primärvård
- fungera som en enkel kontaktväg in till vården
- kunna bedöma behov och hänvisa eller remittera till rätt vårdnivå
- ha kompetens om psykisk ohälsa, kriminalitetsrisk och våldsutsatthet.

Regeringen föreslås avsätta stimulansmedel för att utveckla sådana funktioner, lämpligen inom redan etablerade verksamheter som En väg in (EVI), samt ge Socialstyrelsen ansvar för stöd, implementering och uppföljning.

3. Stärkt samverkan och nationellt stöd för samordnade insatser

Den etablerade samverkansmodellen skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) bör utvecklas till att vid behov även inkludera regionen, exempelvis primärvård, BUP eller habilitering. Detta benämns som SSPF-R.

Socialstyrelsen och Brottsförebyggande rådet (Brå) föreslås få i uppdrag att:

- ta fram vägledning om när regionen bör delta i SSPF
- utveckla, sprida, förvalta och följa upp SSPF och sociala insatsgrupper (SIG)
- genomföra nationell uppföljning och erfarenhetsspridning.

Syftet är att skapa mer samordnade insatser kring barn och unga i riskzon utan att införa ytterligare nya samverkansmodeller.

Myndigheterna bör också ges i uppdrag att sprida lärdomar från projektet BUP Allvarligt normbrytande beteende i Region Stockholm och liknande verksamheter.

Förslagen syftar sammanfattningsvis till att stärka samverkan mellan kommuner och regioner, förbättra tillgången till tidiga och samordnade insatser samt öka kunskapen om målgruppen. Flera av förslagen riktar sig direkt till regionernas verksamheter och berör såväl primärvård som BUP.

Rapporten beskriver att förslagen inte innebär några nya skyldigheter för regionerna och bedöms därför inte medföra några ekonomiska konsekvenser.

Delegationen föreslår att regeringen bör fördela stimulansmedel till regionerna för att inrätta eller utveckla konsultativt stöd riktat till bland annat primärvården, elevhälsan, socialtjänsten och vuxenpsykiatrin. Kostnaden för detta beräknas till 4–5 miljoner kronor per region. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att stödja regionerna i genomförandet och uppföljningen av inrättandet av professionsstödjande konsultationsfunktioner i samtliga regioner samt fördela stimulansmedel till regionerna för att stödja regionerna i införandet. Det ska vara möjligt för alla regioner att ta del av de föreslagna stimulansmedlen.

Ekonomiska konsekvenser

Region Norrbotten bedömer att förslagen kan medföra ökade kostnader kopplade till samverkan, konsultationsstöd, kompetensutveckling, implementering och systematisk uppföljning.

Regionen anser därför att nya eller utökade uppdrag behöver finansieras i enlighet med finansieringsprincipen. Regionen bedömer samtidigt att de ekonomiska konsekvenserna för kommuner och regioner sannolikt är större än vad som framgår av utredningen. Förutom direkta kostnader för införande och kompetensutveckling tillkommer kostnader för samordning, administration, uppföljning, verksamhetsutveckling samt produktionsbortfall när medarbetare deltar i utbildningar och samverkansinsatser. Utredningens beräkningar bedöms därmed inte ge en fullt ut nyanserad bild av verksamheternas samlade kostnader.

Regionen anser vidare att tidsbegränsade stimulansmedel inte är tillräckliga för att säkerställa ett långsiktigt hållbart genomförande. Om konsultationsfunktioner, förstärkt samverkan och nya arbetssätt ska utgöra permanenta delar av verksamheternas uppdrag behöver de också ges långsiktiga och förutsägbara ekonomiska förutsättningar. Regioner och kommuner behöver kunna planera verksamheten utifrån stabil och varaktig finansiering snarare än tillfälliga projektmedel. Regionen anser därför att finansieringen bör följas upp efter tre år för att säkerställa att under- eller överkompensation inte har uppstått.

Samtidigt bedöms tidiga och samordnade insatser kunna bidra till minskade samhällskostnader på sikt genom att förebygga psykisk ohälsa, social utsatthet och kriminalitet bland barn och unga.

Jämställdhetsperspektiv

Förslagen bedöms kunna få positiva konsekvenser för jämställdheten genom att förbättra tillgången till tidiga, samordnade och kunskapsbaserade insatser för både

flickor och pojkar. Pojkar är överrepresenterade bland barn och unga som är involverade i kriminalitet, medan flickors involvering och utsatthet kan ta andra och mindre synliga uttryck.

För att insatserna ska bli likvärdiga behöver kunskapsstöd, konsultationsfunktioner och samverkansformer därför utformas så att könsspecifika risk- och skyddsfaktorer uppmärksammas. Uppföljningen bör möjliggöra analys av om flickor och pojkar identifieras, bedöms och får tillgång till stöd och vård på likvärdiga villkor.

Barnrättsperspektiv

Förslagen påverkar barn i väldigt hög grad och förväntas ge positiv effekt för barn och unga.

Flera av delegationens förslag syftar till att möjliggöra tidigare insatser i barn och ungas liv och att fånga upp en negativ utveckling i ett tidigt skede, för att därigenom minska risken för kriminalitet. Förslagen handlar också om att viktiga aktörer ska samverka kring barnet på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. Genom att öka kunskapen om barns och ungas behov och förutsättningar skapas bättre möjligheter att ge rätt stöd och insatser.

Sammantaget bedöms förslagen bidra till bättre förutsättningar för barns och ungas hälsa, utveckling och välbefinnande och därmed ha positiva konsekvenser ur ett barnrättsligt perspektiv.

Beslutsunderlag

1. Remissyttrande av promemorian Ds 2026:18 Slutredovisning av tilläggsuppdraget om stärkt samverkan mellan socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri i brottsförebyggande syfte
2. Ds 2026:18 Slutredovisning av tilläggsuppdraget om stärkt samverkan mellan socialtjänst och barn- och ungdomspsykiatri i brottsförebyggande syfte

Protokollsutdrag skickas till

Socialdepartementet

Hälso- och sjukvårdsdirektör

Stabsdirektör

Ekonomidirektör

Divisionschef Nära

Divisionschef Medicin och Akut omhändertagande